

۲۲۸۹۰ ۸۸

بسمه تعالی

تحقق مسئولیت مدنی شهرداری و شهردار در جبران خسارت ناشی از تخلفات

www.ketab.ir

گردآوری و تألیف:

کرامت مهاجر مشهدی

(مستول حراست شهرداری کامفیروز)

سرشناسه	: مهاجر مشهدی، کرامت، ۱۳۶۹-
عنوان قراردادی	: ایران: قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور	: تحقق مسئولیت مدنی شهرداری و شهردار در حبران خسارت ناشی از تخلفات/ گردآوری و تالیف کرامت مهاجرمشهدی.
مشخصات نشر	: تهران: مؤسسه آموزشی تالیفی ارشدان، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری	: ۹۶ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۰۸-۲۷۷۸-۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۹۱-۹۵.
موضوع	: شهرداری -- قوانین و مقررات - ایران
	: شهرداران - ایران
	: مسوولیت (حقوق) - ایران
	: تأمین خسارت - ایران
	: قانون مدنی - ایران
رده بندی کنگره	: ۲۹۳۷KMh
رده بندی دیویی	: ۳۴۲.۵۵۰۹
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۸۰۵۳۶۷
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا	

ارشدان

مؤسسه آموزشی تالیفی ارشدان

تحقق مسئولیت مدنی شهرداری و شهردار در حبران

خسارت ناشی از تخلفات

کرامت مهاجرمشهدی

آموزشی تالیفی ارشدان

اول

اول ۱۴۰۱

www.irantypist.com

www.irantypist.com

۹۷۸-۶۲۲-۰۸-۲۷۷۸-۸

۱۰۰۰

www.arshadan.com

www.arshadan.net

۰۲۱۴۷۶۲۵۵۰۰

تومان ۵۵۰۰۰

■ نام کتاب:

■ گردآوری و تالیف:

■ ناشر:

■ ویرایش:

■ نوبت چاپ:

■ حروفچینی و صفحه آرای:

■ طراح و گرافست:

■ شابک:

■ شمارگان:

■ مرکز خرید آنلاین:

■ مرکز پخش و توزیع:

■ قیمت:

به نام ایزد دانا که آغاز و انجام از آن اوست

هرگز دل من ز علم محروم نشد کم ماند زاسرار که مفهوم نشد
اکنون که به چشم عقل در می‌نگرم معلوم شد که هیچ معلوم نشد

ای دانای بی‌همتا، ای بخشنده‌ایی که ناخواسته عطا فرمایی و هر نیازمندی را به عدالت بی‌نیاز گردانی، مگر اینکه نالایق باشد و آن عنایت را به بازگونه از دست دهد. در عرصه پیشرفت تکنولوژی در هزاره سوم هنوز نیاز بر مطالعه کتاب در کنار استفاده از منابع کامپیوتری و اینترنت احساس می‌شود. از این بابت خوشحالیم که می‌توانیم در جهت اعتلای علم، دانش و فرهنگ کشور قدمی هر چند کوچک برداریم.

و من الله التوفیق

دکتر شمس الدین یوسفیان

مدیر مسئول انتشارات ارشدان

فهرست مطالب

۷	مقدمه
۱۱	بخش اول: شهرداری‌ها و مبانی مسئولیت آن
۱۲	۱_ تاریخچه شکل‌گیری شهرداری‌ها
۱۵	۱_۱_ شهرداری و مدیریت شهری
۱۶	۱_۲_ شخصیت حقوقی شهرداری‌ها
۱۹	۲_ مبانی مسئولیت مدنی شهردار
۲۰	۲_۱_ مبانی فقهی مسئولیت مدنی شهردار
۲۸	۲_۲_ مبانی حقوقی
۳۲	۳_ انواع مسئولیت شهردار
۳۲	۳_۱_ فهری بوم
۳۳	۳_۲_ قراردادی بوم
۳۵	بخش دوم: ارکان و حوزه‌های مسئولیت مدنی شهردار و شهرداری
۳۶	۴_ وظایف شهردار و منابع شمول مسئولیت مدنی وی
۳۶	۴_۱_ منابع مسئولیت مدنی شهردار
۴۰	۴_۲_ وظایف شهردار
۴۳	۵_ تقسیم‌بندی مسئولیت مدنی شهردار
۴۳	۵_۱_ مدیر شهری به عنوان امر امر غیرقانونی
۴۵	۵_۲_ ارکان مسئولیت مدنی شهردار
۵۳	۵_۳_ ارتکاب فعل زیانبار
۵۷	۵_۴_ رابطه سببیت
۶۱	بخش سوم: شیوه‌های جبران خسارت در تحقق مسئولیت مدنی شهردار
۶۲	۱_ مسئولیت شهردار در جبران خسارت
۶۳	۱_۱_ مسئولیت مدنی
۶۸	۲_۱_ مسئولیت کیفری
۷۳	۲_ شیوه‌های جبران خسارت توسط شهردار

مقدمه

یکی از مهم‌ترین مباحث حقوق مدنی که در عصر کنونی نیز اهمیت روز افزونی یافته است، مبحث مسئولیت مدنی است. قبل از بحث راجع به مسئولیت مدنی، شایسته است ابتدا به تعریف «مسئولیت» و اقسام آن پرداخته و سپس به تحلیل مسئولیت مدنی به عنوان یکی از اقسام مسئولیت اشاره نمائیم.

«مسئولیت» به معنای عام، پاسخ‌گویی انسان در زندگی شخصی و اجتماعی خود است. اصولاً نزول کتاب آسمانی و ارسال رسولان، نشانه مسئولیت انسان است و برخی حتی از دین مبین اسلام به «دین مسئولیت» یاد کرده و مسلمانان را ذاتاً مسئول دانسته‌اند. و در حقیقت تعهد و مسئولیت به مثابه کف ترازویی است که کفه دیگر آن را آزادی و اختیار تشکیل می‌دهد و حقیقتاً تصور مسئولیت، بدون داشتن اختیار و آزادی، بی‌معناست، زیرا حیوان که بدون اراده و اختیار عمل می‌کند مسئولیتی نیز ندارد. لذا انسان چون از قوه عقلیه برخوردار است و قدرت تمیز دارد مسئول است.

مسئولیت در یک تقسیم‌بندی کلی به مسئولیت کیفری، حقوقی و اخلاقی تقسیم می‌شود اگر چه ممکن است عملی هر سه نوع مسئولیت را در بر می‌داشته باشد ولیکن میان این نوع مسئولیت‌ها تفاوت‌های وجود دارد از جمله این که تحقق مسئولیت مدنی به شمار می‌رود در حالی که مسئولیت اخلاقی بدون تحقق ضرر و به دلیل ارتکاب عمل خلاف شرع نیز می‌تواند محقق شود. از دیگر تفاوت‌های مسئولیت حقوقی و اخلاقی می‌توان به ضمانت اجرای این دو نوع مسئولیت اشاره نمود بدین نحو که در مسئولیت حقوقی بر خلاف مسئولیت اخلاقی که ضمانت اجرای آن «وجدان شخص» و افکار عمومی است، ضمانت اجرا قانون است. گونه دیگری از مسئولیت‌ها، مسئولیت کیفری بوده که در واقع عبارت است از: الزام شخص به تحمل یک مجازات کیفری، هنگامی که با بزهکاری خویش نظم عمومی جامعه را بر هم زده است.

این نوع مسئولیت نیز با مسئولیت حقوقی یا مدنی دارای تفاوت‌های است که اهم آن به شرح ذیل است:

۱- منبع این دو مسئولیت متفاوت است؛ مسئولیت جزایی (کیفری) مطابق اصل قانونی بودن جرایم و مجازات‌ها، تنها ناشی از قانون است، در حالی که منبع «مسئولیت مدنی» قلمرو

گسترده‌تری دارد و نیازی نیست که اقدام زیان‌بار بر خلاف «قانون» باشد تا مسئولیت مدنی محقق شود؛ بلکه هر کس به دیگری خسارتی وارد نماید، باید آن را جبران نماید. ۲- یکی دیگر از تفاوت‌های این دو نوع مسئولیت، در قصد مجرمانه (عنصر معنوی) و سوء نیت بوده که از ارکان تحقق مسئولیت کیفری به شمار می‌رود در حالی که در «مسئولیت مدنی»، فاعل فعل زیان‌بار بدون داشتن قصد مجرمانه، نیز ممکن است مسئول شناخته شود.

۳- رابطه بین این دو نوع مسئولیت از نوع عموم و خصوص من وجه می‌باشد. به عبارتی اگر چه ممکن است یک فعل مجرمانه، مسئولیت مدنی را نیز در پی داشته باشد؛ مانند شخصی که وکیل در فروش کالایی بوده و مرتکب خیانت در امانت شود، در این صورت علاوه بر مسئولیت کیفری، مسئول جبران خسارت وارده به زیان دیده شناخته شود، اما ممکن است اقدامی مجرمانه باشد ولی به دلیل این که خسارتی را برای غیر ایجاد ننموده است مسئولیت مدنی را در پی نداشته باشد.

لازم به ذکر است در نظام حقوقی ایران، قوانین و مقررات مربوط به حوزه مسئولیت مدنی بسیار متنوع و بعضاً متعارض است و این قواعد مشتمل بر قواعد عام و قواعد خاص بوده و این مسئله منجر به ایجاد ابهامانی گردیده است. و لذا در عمل پاسخ به مسائل مسئولیت مدنی، صرفاً با استناد به قواعد محض مسئولیت مدنی بدون در نظر گرفتن قواعد و مقررات خاص از قبیل مقررات راجع به حوزه بیمه امکان‌پذیر نخواهد بود. در نظام حقوقی ما، قانون‌گذار پاره‌ای از قواعد مسئولیت مدنی را در قانون مدنی ذکر نموده است. البته با تصویب قانون مسئولیت مدنی مصوب سال ۱۳۳۹، مقررات قانون مدنی را تکمیل کرده است. و مضافاً این که قانون‌گذار در قانون جدید مجازات اسلامی (در کتاب دیات)، فصلی را تحت عنوان موجبات ضمان پیش‌بینی نموده است که اگر چه می‌تواند راه‌حلی جهت پاسخ‌گویی به مسائل مسئولیت مدنی باشد و لیکن به دلیل روشن نبودن مبانی نظری این قواعد (جزایی)، با سایر قوانین و مقررات عام از جمله قانون مدنی و قانون مسئولیت مدنی در تعارض بوده و با اصول حقوقی سازگاری ندارند. علاوه بر قوانین مزبور، قوانین خاصی نیز در این زمینه وضع شده است که از مهم‌ترین آن‌ها، می‌توان «قانون بیمه اجباری شخص ثالث مصوب ۱۳۹۵» را برشمرد. که این قوانین نیز، استثنائات قابل توجهی را بر قواعد عمومی وارد نموده است.

در خصوص تقصیر و رابطه سببیت نیز شایسته ذکر است اگر چه باید بین ضرر و خسارتی که ایجاد شده و فعل زیان‌باری که از شخصی سر زده رابطه‌ی سببیت وجود داشته باشد و بعضاً

اگر کسی که خوانده دعوی جبران خسارت است، بتواند قوهی قاهره (مانند سیل، زلزله، باد و ...) را اثبات کند که باعث ورود خسارت شده، از مسئولیت مبرا می‌شود. اما این که بتوان به راحتی وجود رابطه‌ی سببیت را تشخیص داد، کار آسانی نیست زیرا عوامل مختلفی ممکن است در ورود خسارت نقش داشته باشند.

البته برای آن که خسارت زیان‌دیده، بدون جبران باقی نماند راه‌حل‌های مختلفی از جمله مسئولیت محض پیشنهاد شده است که حتی اگر قوهی قاهره هم اثبات شود، باز هم وارد کننده زیان مسئول است. مع‌الوصف با عنایت به این که امروزه به دلایلی از قبیل شهر و شهرسازی، وجود رابطه بین برخی از شهروندان شهرداری و همچنین طرح دعوی علیه شهرداران و مطالبه خسارت از آنان برخلاف گذشته قوت گرفته است و از طرفی شهرداران کارمندان زیر مجموعه آنان در جریان کار ممکن است به شهروندان صدماتی وارد سازد که پروژه و یا حتی حیات او را به مخاطره اندازد، و لذا طبق قواعد حقوقی و اخلاقی می‌بایست مسئولیت وقوع این عمل مشخص و نسبت به جبران خسارت و در صورت عمد بودن عمل به کیفر مجرم اقدام گردد و یا این که براساس مالک صورت گیرد.